

... հանց

• • •

անոր հա-
 նը խաբ-
 ի լիշա-
 ւ և Գե-
 ռուսն ու
 ինկղով
 չարու-
 զարարիլ
 իրարից
 զգալով, ըսցա՛յ իրարից
 համար զվախ էր ողեւից
 խովիչքն և յե-
 տաց շարունակել է իւր
 մարդասպանի-
 ղերն առանց որ և է
 արգելիչ զգաց-
 մունքի: Մարդովով
 իրան արատաւորող
 ոճկրնեւրէն տառնե-
 րորդն ապր է կեպով
 են գործուած:

— (Նախ և առաջ խմբի քեզ քաջու-
թիւն տարւո համար): Ընկած կանանց
կէտը ընկել է ալքոհոլի ազդեցութեան
տակի Վատահամբաւ տնեկին այցելող է-
րիտասարդները մեծագոյն մասը նախ և
առաջ կուրացնում է խիղճն արեքցողու-
թեամբ: Մարդիկ լաւ գիտնալ ալքոհոլի
խղճէ ձայնը կողքերու յար շատութիւնը
և այդ խիղճը պատճառով և նպատակով
են գործածում այն: Պատերազմներում
ևս ողբից խմբի քեզներ են գործածում
նմանօրինակ նպատակով, երբ զինուոր-
ները ձեռք ձեռքի, դէմ առ դէմ մար-
տնչելու լինին: Մի ծառից պատերազմի
միջոցին ֆրանսիացի զօրքերը կատարե-
լապէս արեքցած էին կանխաւ: Ողբից
խմբի քեզներ գործածութիւնը խեղդում է
խղճի ձայնը հարուստ թէ աղքատ զա-
տարարքի աններք մէջ լինին նրանք չա-
փաւոր կամ ւաղապանք խմբիներ:

Աղիւթի խմբի քաներից ծխախոտին անց
հետիկ սրա ընդհանրական գործածու-
թեան համար Տօլստոյը պատճառաբա-
րում է հետեւեալ կերպով։—Առումն, թի-
ժխախոտը զուարթացնում է սիրտը
պարգում է մտքերը և առանց ջրառե-
լու խցի գործունէութիւնը, հաճողք
պատճառով, ծխողին Վերջ յիշուած
կնասպան խաղաղարդ դատարանի առջեւ
խոստովանում էր, թէ մտադրած ոճիրը
գործած մասնահակ դանակով կտոճ վիզը
վիրաւորելուց յետոյ՝ առանց վերջացնե-
լու իւր գործը՝ ձեռքից ձգեց դանակը
և գնաց սիգար ծխելու, և սիգարը ծը-
խելուց յետոյ՝ միայն յաճողքը ոճիր
խլուց հանկուս Արդ, պարզ է որ այն
մարդասպանին ծխելու համար զգացած
ցանկութիւնն իւր մաքրէր պարգելու
կամ սիրտը զուարթացնելու համար չէր
աղ անընդէմ անկու համար այն ձայնը
որ արգելում էր նրան իւր նարատակ
իրաւործելու։ Իւրաքանչիւր ծխող պէտք
է խոստովանուի, թէ ծխելու մասնաւոր
պէտք է գգած վճարակաւ բաշխուած
իւր խորհելու կարողութիւնները ծխո-

պատկուտ համար Անճապան փորձա-
ռութիւնիցս հաստատում են այս, առաջ-
է Տաթաւայ, երբ թուղթ խաղալով պա-
րապած միջոցիս կորուստ զգում էին
օրգար էի վառում և այնուհետև առանց
վարանման չարմուկում էի ընթացքս
երբ որ քնն և իցէ կերպիւ թերութիւն
կամ յանցանքս զգում էի, ծիւղով է
լինքս ինձ հանդարտեցում, Կուգեա ա-
նիկ այն, ինչ որ գիտես, թէ անելը
չես. — ծխել ծխախոտ, խանդարիկ կա-
րողովդ իրաներդ, ծխիլը ծխախոտ և խցձ
կրօնդ ուղղը ծխախոտը ծխի մէջ կ-
հանդիման, Փգրահաստակներն երբ
սկսում ծխել. — գրեթէ առանց բնույտ
ռութեան երբ ժամեական անուկութիւն
կորցնում են, Բնու համար է, որ գրեթէ
բոլոր խաղամունները ծխողներ են, Բն-
չու համար որ իրական սեռից անպատ-
կանաք վարող կանայքն են ծխողներ
մինչդեռ ընդհակառակը՝ պատմաւոր
և բարերարից կանայք չեն ծխում Պատ-
ճառն ինչ է, որ ցովակեացիներն և յի

մարները ծխում են անխաբի: Սովորաբար թխեն անպատճառ. ունի իւր կարեւորութիւնն այս բուրբի մէջ, բայց ունակութիւնն իրեն արժանի անելը տալով համար գերձ՝ պէտք է խոտաշվանդիլ, որ ժխնալու պէտքը ինկնէ լոկացելու համար: Անկերական վիճակէն ստեղծակտանձ մշտ զգոյշ է մնում չվրդովելու, համար իւր շուրջը դառնութիւններ չհանդատել իւրեն և չխանցարելու համար. ուրիշներ իրազարդութիւնը: Այլ չի համաձայնիլ ջրոյ հեղեղիկ այն սենեակին, ուր ժարդիկ են հաստած գորգուռ աչնտեղ, կամ իւր կերտով վրդովիլ ուրիշներին, և սակայն հազար ծխութիւնքից հազիւ մինչ կարող

է գտնուել, որ վարսնի ապականուած ձուխով լցնել տենետակի միջնորոտը, որ հնչում են չմիտող կանաչք ե մատուկները Ենթադրելով, թէ չմիտող չափաճանները կարող են դիմաճալ ծխախոտի ծխին, բայց ոչ զր կի կարող սնդնել, թէ մէ քանից քանից հաճելի ե կտու սնդդարը, է այն ծուխը, մանկանց՝ որոնց հաճութիւնն առնելու ոչ որ չէ մտածում, Եւ սակայն պատուաւոր ե քաղաքավարի անձիւր ծը- խում են վարդիկ մանկանց ներկայու- թեան առանց իրճի ամենաթեթեւ խալ- թի: Մի ուրիշ կէտ էլ են առաջ բե- րում սմանք, թէ ծիւղն աշխատելը դի- րացնում է: Այդ կարելի է, բայց դա- տաստը քնարքի նիւթի աղդեղութեանն է նմանակայ ե արտադրած գործի որա- լութիւնը կապածելի պիտի լինի, մինչ իսկ եթէ աւելի գործ տեսնուած լինի:

Շարունակ և չափազանց խնդնեցերից և ձխողնեցերից չափաւոր խնդնեւորին և ձխողնեւորին է, գալիս այժմ ծոցաւորը Կան շատեր, որոնք չափաւորութիւն չ'յայտոցնիր զէն խօսելով հանդերձ փառաբանութեամբ են, թէ չափաւոր, կերպով ծխախոտ կամ զինի գործածելու մէջ վնաս չի կարող լինիլ։ Արանք կարծում են, թէ դատադոմեան լոյսը մատակր խափանելու մէջ վնաս չկայ։ Արդ, նոյնչափ բանական է երեակայել թէ, թէև ժամացոյցը քարին խփելով կարելի է ծանրապէս վնասել, բայց վնասող մի փութիկ կտորի ներմուծումը որ և է վնաս առաջ չի բերել ժամացոյցի ներքին մեքենամանութեան։ Փոքրիկ, անշնամարելի կէտեր ամենափութը փոփոխութիւններով ձևում են և սրտում ճշմարիտ կեանքը։ Եւ ինչպէս որ ժամացոյցի ներքին մեքենականութեամբ չարժեքները կանխատեսելով սլաքները տեղադրանք անելուց առկա պարկնաւոր և օգտակար է, այնչափ էլ մաքուր գիտակցութեան մաքրութիւնն ու սրութիւնը պահպանել անհրաժեշտ է նրա գործունէութիւնն որոշելու համար։ Ամեն մաքր զգում է սրա կարեւորութիւնը, բայց շատերը սիրում են խաբել իրենց իրենց ընթացքը, արդարացնելու համար։

Մարդիկ խռով են և ծխում են ոչ միայն անկուր լաւագոյն բան չունենալու համար կամ ժամանակն անցկացնելու և կամ իրենց սիրտը զուարթացնելու համար, խռով են և ծխում ոչ թէ իրենց ստացած հաճոյքի համար, այլ իրեղեղին համար իզճին ճամբար և և կէտն այս ձմեռախառն, որքան ցաւալի և որքան պէտք է լինին հեռանալոյնը։ Մարդկային կոտորի առաջադիմութեան բոլոր շարժումը կայանում է բարոյական խրճիղներէլ ուղիղ լուծման մէջ, Թմբեցուցիչ խիճիկը գործածող մարդն իւր գոյութեան տարեղջ մտք գէթ մեծ մասը անց է կացնում անշարժ լինելով մէջ կենտրոլ միեւրոյն անկողմ, միեւրոյն աշխարհի վրայ լնըն-հակասական կեանքի փիլիսոփայութեան մատարուղի միջկց։ Արդափ աւելի գործածուեն այս թմբեցուցիչ նիւթները այնպիսի եռ անշարժ և կեդրոն պէտք է լինի մարդ մտաւորապէս և քաղաքակրթ։

Տիրապել վերջացնում է իւր յորդանանը, յոյս յայտնելով, որ քիչ ժամանակից կը վերնան իւր թռած չարիքները, որոնց գործած վնասը, ասում է նա, արդէն իսկ չտարել զգացած են և ունեղ բոկակն են այս չարիքի առաջն առնելը:

ԳՆԴԱԿԱԽՏԻՑ (ՎԵՐԷՄ) ՎԱՐԱԿՈՒՄԸ
ԿՈՎԻ ԿԱԹՈՒ ՄԻՋՈՑՈՎ

Պարիզի բժշկական ձեմարանի վերջին
հաաին Օլի ի է Նոկա պրոֆեսորները
հետևեալն են հաղորդում
Վերջերս առիթ ունեցայ,—առում է
Օլի ի էն, Դարդրի մէջ քսան տարեկան մի
աղջիկ հայերու, որ գրեթէ չանթահարել
մընտառակից (ménénge) մոռաւ, Այս
ջաշէ աղջկայ ժառանգական է անձնա-

գանձանքները շատ լաւ էր, բայց մի գիշերօթիկի ուսումնարանում էր կրթուած, որտեղ մի քանի տարում զնդակախտը տասներեք անձ էր վարակել, որոնցից վեցը մեռել էին, Այս աղջկայ մահից մի քանի օր յետոյ սպանդանոցում վաճառու էին վարձարանին կաթ մատակարարող զովը և այս կալէ իւր ստիքներին վրայ բացառապէս լայն զնդակախտ ունէր: Այս վարձարանի՝ զնդակախտից և մասնաւորապէս աղիքների զնդակախտից ընտուած միացած քահէլ աղջկիբն եւ կատարելապէս առողջ ծնողները զաւակներ էին: Այս իրողութիւնը մի անգամ եւ ցոյց է տալիս, որ ուտելիքէնմերի միջոցով զնդակախտի վարակման վտանգները չկարողուածից շատ աւելի անխուսալիս են:

Առողջաբաններն այս իրողութիւնհ-
րից մէկ եղբակացութիւն կարող են հա-
նել եւ այն յարածած կ'ընեն, այսինքն՝
թէ կաթն հոսացրէք, անկարելի է պըն-
դել, թէ կաթը փակեղ (bacile) չի պա-
րունակում իւր մէջ, նոյն լակ, երբ ա-
մեն ինչ յոյս տայ, որ այդ կաթը բաւա-
րան է:

Պ. Օլիւիէի ասածներն հաստատուելու համար—ասում է պ. Նոկարը—պէտք չիլնի այն իրողութիւնները, որոնց մասին իստեկ եմ վերակախելոյ նախազգուշական միջոցներէ վիճաբանութեան ժամանակ, և որոնք պ. Օլիւիէի ասածներէն չորս եւ նման են։ Այն վիճաբանութեան միջոցին այս եղբայրացութեան էլ եկած, թէ՛ անձանթ աղբււրից առաջ կեպած կաթին երբեք խմուելու չէ տոսանդ եռացուելու (և ոչ թէ լոկ տաւաքնի)։

Այսօր կամովին պիտի ասեմ, որ ե
նցէ կաթ մի խմբէ, մինչև որ չ'ետաց-
նէք: Արդաւան կարող է պատահիլ, որ
ասերեղովն մի որ եւ է քաջառողջ
նստուն գնդակախաւաւոր կաթ տայ, այս
հատաատուն է հետևեալ իրողութիւ-
նը, որին ակամատես եւ եղած գրեթէ
երկու տարի անաջ, Անատուն պահող
մի նշանաւոր առաջ, անշատահատաւան
կտորներ ուղարկեց ինձ, որոնք մի քանի
օր միայն հիւանդանալուց յետոյ մեռած
հինգ ամսական հորթի էին պատկանում:
Այդ կտորները փակեղնեւորով լցուած
գնդակներ պաւոնախող խողոր գեղձեր
էին: Խնդրելի տիրովից անասնի մօր
ստիկնիւն ինձ ուղարկել, երբ այն
մտիկներն լինէր, կանխաւ յայտնելով ի-
րեն, թէ կենդանին հաւատով կերպով
գնդակախաւ պէտք է ունենար:

Քիչ ժամանակ յետոյ կովի տախ-
նիքը, թղթերն և աղկքների գեղձերն
ստացայ, որոնք գնդակներով լցուած
էին։ Արդ՝ այն առաջին կարգի կով
էր, բոլոր միջոցներով ժամանակ ա-
ռաջին մրցանակն ստացան։ Ոչ որ ան-
շուշտ աղկպանի կովի կաթի վրայ կառ-
կած չպիտի ունենար և այն եռացներով
լավէր։ Սերակաջնում եմ, ուրեմն, որ
կովի քաջատույնութեան վրայ որչափ էլ
աւերեղով չաւաստման լինի՞ր, պէտք
է նրա կաթը եռացնել գնդակատից
չբռնելու համար։

ԹՈՒՐԻՔԻԱՅԻ ԳԻՆԻՆԵՐԸ *)

Աստուծոյն Լրագրոյ վերջին թուոյն մէջ
հետեւեալ յօդուածը կը կարդանք՝ տեղա-
կան գինիներու մասին.

Տեղական գինիներու պատրաստու-
թիւնը ժամանակէ մը ի վեր զգա-
լապէս բարորած է, և հատարա-
կութիւնը լաւ հասկացած է զայս, ըստ
որում այդ զինոց վաճառումը քա-
նի իւր տարիներէ ի վեր մեծապէս բազ-
մապատրաստած է:

Առ այժմ առանց խօսելու Բոմբելիի
զինվորուն վրայ,—որը մասնաորակէս
կը պատրաստուին երկրէն զուրս ղըր-
կուելու համար—այսօր մեր ուշադրու-
թեան առարկայ պիտի ընենք Անաստ-

լուր այն գինինքերը զորս կ'արտադրեն
Նիկոմիդիոյ ծովածոցին բազմաթիւ գիւ-
ղերը, որք են՝ Էրէնքէօյ, Պօսթանճը,
Բէնտիք, Քալթալ և այլք:

Այս եզրրաց բոլոր զինիսները սեղանի վրայ կրնան գործածուիլ Սակալն, մի քանիսները շատ զլիսու զարնող են, և ասոր պատճառն է հրճողներու գործածած այն եղանակն որով եռացնելով չսիվ մը քաղցու (շէր) այգիկութքերն կը խտանեն զայն, զինոյ ալքթօռային աստիճանը զորոցնելու և պահեստի զինի ունենալու համար

Երեւելոյի և Պօլժանճքի գինիները
կը շինուին Պօտաւելի և Պուսկինսոնի
դրութեամբ, բայց չաօ հեռի են տալէ
այդպիսի արտադրութիւններ, որոց անու-
շարհատութիւնն այնքան բազցր լրայ բիմ-
բին ողբան են ճշարիտ Պօտաւոն կամ
Քօդտուրի գինիները: Վերոյիշեալք նմա-
նութիւններն են այս օտար գինւոց, և
ամէն տեսակէտով անկարող են անոնց
հաւասարելու:

Քարթլի և չրվակայից զինեզործութիւնը բաղորդովն տարբեր է: Հոն, կարգ մը կալուածատէրներ իրենց սեպհական այգիներուն մէջ շատատաած են զինեզործութեան յատուկ ամբողջ կաղմածներ, և մենք անձամբ անձին կրցած ենք իրազէի լինել արն յառաջադիւծեանց ուրը հրած են այգիներէն իւր կատարածն եղանակի ինչպէս նաև անոնց սքանչելի արտադրութեանց մասին:

Պէտք է խոստովանիլ, ի պատիւ Քաղ-
թալի զինեցորդաց, թէ իրենց ճակատն
զինվելուր մեր լաճէն աւելի գերազանց
գտաւք: Այս զինվելուր ոչ հասնուած
են, ոչ ալ բոլացեալ: Զուտ են, անխառն
է հօրը, Գործադատ, ինչ-ձեմեթի ե հոգի ու-
ր աւանդն ուն ընտիր խաղաղսիրենց պա-
պատրաստուած են:

Կը շինութիւն նաև հասարակական, քաղաքացիական, գիտական, մշակութային, սպորտային, առողջապահական, կրթական, բարձրագոյն դպրոցներ, Սթէն-
սլի հետ: Բոլոր այս գիտական մասնա-
ւոր քաղցրութիւն մտնին որ միայն
այդ երկրին յատուկ է, Ճաշակի-
ն հոտոտեղեաց խլատ հաճող են և մասնա-
գանձողը համար րոմ քանակութե-
ն:

4. Պօլսոյ ճաշարանաց մեծագոյն մասն այդ զիններէն կը մատակարարեն իրենց յաճախորդաց որք համեղ կը գտնեն զայնս, և արդէն զանազան հացիկերոյ/միներու մէջ ճաշակուելոյ գնահատուած են արժանապէս:

Այն միակ թեւութիւնը զոր կարելի է զերագրել Յակոբ էֆ. Սեբիաստանի և Փարթալի ու շրջակայից ուրիշ մի քանի զինվորածնեւո սա է թէ իրենց զինինսրը պէտք եղածին չպի չեն կրնաւ ինքնակ յոյժնեւ ոյժնեւ յաճախողաց պահանջումներն այնքան չատ են, որ մասնաւոր չեն թողուր այս քանիտ Սակայն, զեց, ինքն, չորս տարւոման զինինեւ տեսած ենք որք ընտիր և խիտ լաւ պահած էին. նաև, կարդ մը բծիկներ կ'սկսին մասնաւորապէս զայնս յանձնարարել նորարայծ ինան-դայց՝ յարապիտ այդ կարգի զինինեւուն հասարակ

Արևուտի թէ՛ Քարթլիի զինեցործք
կ'առաջարկեն, ըստ օրինակի ուրիշ
այգեցործական երկրաց, յառաջիկայ
տարւոյն սկսիլ զինւոյ ոգիւ շինութեան,
ի պատրաստութիւն քօնեաքի և ընդել-
եաց, և շինել նաև փրփրալից զինի-
բուն լակ իւրեան հունձքերով: Ար մադ-
կենք որ այս խորհուրդին իրապո-
ծութիւն և աջողութեամբ պատկանի, զի
այսօրինակ հախաձեռնակ մը անշուշտ
արժանի է ասին նկատմամբ քաջաշու-
ռելու և ճիշդ այս նպատակաւ է որ
օգտակար դատած ենք այս տողերը
նորիւրեկ մեր երկրին ամենէն աւելի-
մեծ ապագայ ունեցող արհեստագոր-
ծութեանց միայն:

୧ ୫ ୩ ୫ ୧ ୫ ୫ ୩

ԲԵԼՁԵՒԻ ՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՆՐԱ-
ՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ. — Օտարերկրեայ լը-
րագիրները հետեւեալ մանրամասնութիւն-
ներն են հաղորդում բուլղարական ֆի-
նանսների մինիստր Բելչիւն սպանութեան
մասին, Մարտի 15-ին զիչեքը, ժամը մօ-
տաւորապէս 8-իս, Բելչիւն և Ստանբու-
լովը դուրս եկան սրճանոց և անցնում
էին քաղաքային այգու մօտով: Նրանցից
մի քանիք քայլ ետեւ հետևում էր, ըստ
սովորականին, մի ժանդարմ: Այն ժա-
մանակ, երբ նրանք անցնում էին այգու
դրան մօտով, մօթ տեղով, Կարաւելովի
տան դիմաց, ժանդարմը նկատեց, որ
ետեկց չորս մարդ մօտեցան միմիտարնե-
րին երկուսն ալս կողմից, երկուսը միւս
կողմից, ատրճանակի երկու ձայն լսուեց,
սաւաջին ձայնի վրայ Բելչիւն սկսեց
փախչել, բայց երկրորդ ձայնի վրայ
մահու վէրը ստացած ընկաւ և միայն
կարողացաւ կանչել. «Ոգնեցէք»: Ա-
տրճանակին արձակուած էր ոչ աւելի,
քան երկու քայլից: Ժանդարմն ատրճա-
նակ արձակեց չարագործի վրայ, բայց
գնդակը վրիպեց. նա ատում է, որ, սա-
կան, կարողացաւ որով հարուածել նը-
րան և վիրաւորեց նրա ուսը: Այնու-
հետեւ ըստի չարագործներն էլ անհետա-
ցան երկուսը — մօթից այգում, իսկ եր-
կուսը, ժանդարմի անսկիւր, Կարաւելովի

տան բակում։ Ինչ վերաբերում է Ստամբուլովին, նա ովսեց փախչել և ներս վազեց ոտտիկանառուն, որտեղից անմիջապես ոտտիկանները մի խումբ ուղարկուեց սպանութեան տեղը, իսկ այդին չորհրդակատեցին ինձիկներին ուսումնասրաւնր աշակերտներն և զօրքը։ Առաւօտեան քաղաքն էլ չըհապատեց զհետորոնք խմբերով։ Քաղաքային այդու մէջ խուզարկութիւն անելով, ոչ ոք չգտնուեց։ Գտնուեցան միայն երեք ատրճանակ և մի փամփուշտ, որի գնդակը կատարկապէս նման էր այն գնդակներին, որոնցով սպանուեալ էր Բեկը։ Ինչպէս երևում է մի զինագործի ցուցմունքից, մի քանի օր առաջ նրա մօտ գնացին երեք մարդ և ատրճանակ պահանջեցին։ Գտնուեցին մինը նկատեց, որ ատրճանակի զինը— 3 ոսկի-չատ թանկ է, բայց նրա ընկերներն ասացին, որ իսկ և իսկ այդքան արժէ ատրճանակին, և առաջինը նամաձայնեց զնելու։ Զինագործն ասաց համապէս, որ գնողները մինը մակեղոնապետ պէս էր հազնուած և միմեանց հետ խօսում էին յունարէն։ Սպանութիւնից յետոյ սկսեցին ձերբակալութիւնները, որոնց թիւը 30-ից աւելի է, զրանց թումբ նստեց Կարաւելովը, բայց նրանցից ոչինչ չէ իմացուած։ Քաղաքից ոչքը զուրակ թողնում ասանց առանձին թողնում թեման։

Բեկլեյի մասին Բերլինի լրագրողները մեծ կարեկցությամբ են խոսում: Նա ընդամենը 35 տարեկան էր: Մինչև Ֆինանսների մինիստր դառնալը նա նույն մինիստրության մեջ զվիաւոր քարտուղարի պաշտոն էր վարում և միայն մի քանի ամիս էր ինչ Ֆինանսների մինիստր էր նշանակուել Սալլաբաշեից յետոյ: Նա ընդհանուր համակրանք էր վայելում և աշննական թնամսին եր չուներ:

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

— «Times»-ի Վեննայի թղթակիցը գրում է, թէ Կոբուրգեան պրինց Ֆերդինանդի Ֆրիլպպուլ գնան, ըստ երևույթին, զապ ունի անի բանի հետ, որ մի քանի օրից յետոյ լրանում է հինգ տարիի ժամանակամիջոցը, որ Բ. Վուլը նշանակում է բուլղարական իշխանին ա-րևելեան-րումսիական ընդհանուր-նա-հանգապետ լինելու համար։ Կոբուր-գեան պրինցի Արեելեան Բում-բայայում գտնուող աքեղեան-րումսիա-նական հանձնի հետևյալ աստիճանը

Дозволено цензурою. Тифлисъ, 29 го Марта 1891 г. *Տպարան Կապազ Ըրգրի գրասենեակի* Типографія газеты конторы Кавказ, Гол. пр., д. Чистахова